

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:
№ BD-60510100

2024 yil "09 23"

"TASDIQLAYMAN"

SamDU rektori:

R.I.Xalmuradov

2024 yil " " "

BIOLOGYA O'QITISH METODIKASI FAN DASTURI

Bilim sohasi:	500000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta'lim sohasi:	510000- Biologik va turdosh fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60510100 – Biologiya (turlari bo'yicha)

Samarqand 2024

Handwritten signature

Fan/modul kodi	O'quv yili 2026-2027	Semestr	ECTS – Kreditlar
BU1608		6	6
BU1708		7	2
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek		6
1.	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Jami soat
	Biologiya o'qitish metodikasi	72 24	180 60
Fan maqsadi (FM)			
I. Fanning mazmuni			
<i>Fanni o'qitishdan maqsad</i> - fan erishgan dalil va qonuniyatlar to'g'risidagi ma'lumotlarni o'quvchilarga yetkazish. Maktab biologiyasini o'qitishda biologiya, agronomiya, medisina, psixologiya, pedagogika fanlari erishgan yutuqlar hisobga olinadi. O'qitishda nazariyaning amaliyot bilan bog'lanishi o'rgatiladi, politexnika ta'limining elementlari amalga oshiriladi. Talabalar ushbu kursni to'la o'zlashtirishi uchun metodikaning ilmiy asoslari, ilmiy tadqiqot manbalarini yaxshi o'zlashtirgan bo'lishlari lozim. Metodika amaliyotda sinalgan ilmiy nazariyani beradi, bu nazariya kuch va o'quv vaqtini tejagan holda to'g'ri ta'lim berish imkoniyatini yaratadi. O'qituvchi talaba metodika nazariyasini egallagandagina, uning pedagogik ijodi eng yuqori samara beradi. Bu ijod ta'lim va tarbiyaning boy xazinasidagi xilma-xil metodlarni, usullarni bilib olishga keng imkoniyatlar ochib beradi. <i>Fanning vazifasi</i> - talabalarga Biologiya o'qitish metodikasi to'g'risida tushuncha va ularni klassifikatsiyasi bo'yicha yo'naltirish mutaxassisligiga mos bilim, ko'nikma va malakani o'rgatishdan iborat.			
Fan mazmuni			
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)			
II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:			
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)			
M1	1-mavzu. Kirish, Biologiya o'qitish metodikasi – pedagogik fan. Biologiya o'qitish metodikasi predmeti. Biologiya o'qitish metodikasi – pedagogik fan. Fanning o'rganish obyekti, maqsadi va vazifasi. Biologiya o'qitish metodikasining ilmiy-tadqiqot metodlari. Biologiya o'qitish metodikasi boshqa fanlar biologiya, pedagogika, psixologiya, filosofiya bilan bog'liqligi. Biologiya o'qitish metodikasining strukturasi: umumiy va xususiy metodikalar.		

M2	2-mavzu. Biologik ta'limning roli. Biologik ta'limning maqsadi va vazifalari. Biologiya o'qitish shakllari. O'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar kollejlarda biologiya kurslarining islohoti. Biologiya o'qitishning asosiy didaktik tamoyillari. Biologik bilimlarni shaxs kamolotidagi ahamiyati. Biologiya o'qitishning tarbiyaviy vazifalari. Nazariy va amaliy bilimlarni tarbiya elementlari orasidagi bog'lanishi. Biologik ta'lim tuzilishining didaktik umumpedagogik prinsiplari: ilmiylik, tizimlilik, nazariya va amaliyot birligi, ta'limning faolligi, ko'rgazmalilik.
M3	3-mavzu. Sharq uyg'onish davri va ta'lim-tarbiya masalalari. Jadidchilik harakatida ta'lim va tarbiya. Abu Nasr Farobiyning ta'lim-tarbiya masalalariga doir asarlari. Abu Rayxon Beruniyning tarbiya asoslariga bag'ishlangan va tayyorlangan ilmiy asarlari va uning bu masalaga qarashlari. Ibn Sinoning ta'lim - tarbiya masalalarini yechimiga qo'shgan hissasi. Jadidlar: Munavvar qori, Fitrat, Abdulla Avloniy, Shakuriylarning ta'lim va tarbiya asoslariga qo'shgan hissalari. Hozirgi zamon biologiya o'qitish metodikasidagi ishlayotgan olimlarning fanning rivojiga qo'shgan hissalari. O'zbekiston Respublikasi olim – metodistlarning biologiya o'qitish metodikasi fanidagi yutuqlari, qilingan kashfiyotlar va metodik qo'llanmalar.
M4	4-mavzu. Biologiya fanlarining strukturasi va biologik tushunchalarni shakllantirish. Biologiya predmetlarining strukturasi, tuzilishi, asosiy mazmuni va bilimlar tizimi. O'rta maktab, kollej, litseylarda qo'llaniladigan darsliklar, o'quv metodik qo'llanmalar. Politexnik ta'lim. O'quvchilarni mehnat faoliyatiga tayyorlash va ularni o'tkazish. Biologik tushunchalarni rivojlantirish nazariyasi. Biologik tushunchalar va ularning klassifikatsiyasi. Umumiy va xususiy tushunchalar, oddiy va murakkab tushunchalar, maxsus va lokal tushunchalar. Tushunchalarni shakllantirish etaplari. Botanika, zoologiya, odam va uning salomatligi, umumiy biologiya kurslarida biologik tushunchalarni shakllantirish.
M5	5-mavzu. Biologiya o'qitish metodlari va ularning klassifikatsiyasi. Usullar klassifikatsiyasi va ularning xilma-xilligi. O'qitish metodlarining umumiy tavsifi. Og'zaki metodlar va ularning shakllari: subbat, tushuntirish, ma'ruza, seminar. Ushbu metodlarni qo'llashning metodik tavsiyalari. Ko'rgazmali, amaliy metodlar va ularning o'ziga xosligi. Kuzatish, tajriba va eksperimentlarni o'tkazish metodik ko'rsatmalar. Interfaol metodlar haqida tushunchalar. Mustaqil ishlash metodlari.
M6	6-mavzu. Biologiya darslari. Biologiya o'qitishning tashkiliy shakllari. Biologiya darslari. Fan

	darslarining strukturasi. Biologiyani o'qitishni rejalashtirish. O'quvchi, talabalar bilimini nazorat qilish yo'llari va shakllari. Sinfidan tashqari ishlar. Darsdan tashqari ishlar. Biologik ekskursiyalar, ularning o'ziga xosligi va o'tkazish usullari. Biologiya o'qitish shakllarining ta'lim-tarbiyaga ta'siri.
M7	7-mavzu. Biologiyadan sinfdan tashqari ishlar. Ekskursiyalar. Sinfidan tashqari ishlar. Darsdan tashqari ishlar. Biologik ekskursiyalar, ularning o'ziga xosligi va o'tkazish usullari. Biologiya o'qitish shakllarining ta'lim-tarbiyaga ta'siri.
M8	8-mavzu. Biologiyani o'qitishning moddiy bazasi. Biologiya kabinet, jihozlar, mikroskoplar, gerbarylar, akvarium va pitomniklar. Biologiya tajriba maydonchasining tashkil yetish va dars o'tish.
M9	9-mavzu. Biologiyani o'qitishda yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llash. Biologiyani o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash samaradorligi. Interfaol metodlar haqida tushunchalar. Biologiyani o'qitishda axborot texnologiyalar ahamiyati.
III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.	
A1	Maktab biologiya fanlari bo'yicha yillik va tvaqimiy ish rejalarini tuzish.
A2	Maktab biologiya fanlari bo'yicha tavsiya qilingan darslik, o'quv-uslubiy qo'llanmalarni ko'rib chiqish va tahlil etish.
A3	Botanika fanining 1- qismi bo'yicha darslarni tahlil qilish. Darslarni kuzatish va tahlil etish.
A4	Botanika fanining 2- qismi mavzulari bo'yicha talabalarni darsini kuzatish va tahlil etish.
A5	Zoologiya fanining 1- qismi mavzular bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish.
A6	Zoologiya fanining 2- qismi mavzulari bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish.
A7	Odam va uning salomatligi fanining mavzulari bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish.
A8	Umumiy biologiya fanining mavzulari bo'yicha darslarni kuzatish va tahlil etish.
A9	O'quvchi, talabalarning bilimlarini xolisona baholash reyting – nazorat tizimi.
IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar	
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular	
“Biologiya o'qitish metodikasi” fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar	

tematik reja	
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:	
1	Ta'lim to'g'risidagi davlat qonunlarini va ko'rsatmalarini o'rganish.
2	Ilg'or novator- pedagoglarning ish tajribasini o'rganish.
3	Biologiya darslarida no'anaviy usullarni qo'llash metodologiyasi.
4	Biologiyani o'qitishda texnik vositalardan foydalanish.
5	Sharqning uyg'onish davri va unda ta'lim-tarbiya masalalarining rivojlantirilishi.
6	Biologiya darslarida ekologik tarbiya masalalari.
7	Texnikum va akademik litseylarda biologiya o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalaridan foydalanish.
8	Talabalarda vatanparvarlik, milliy g'urur va o'z-o'zini anglash, xalq tarixiga, madaniyatiga va an'analarga va kasbiga hurmat hissiyotlarini shakllantirish
9	O'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishda uslubiy ta'limning roli. O'quv maqsadida yaratilgan ishlanmalarining metodologiyasi
10	Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va pedagogik usullardan foydalanishning bugungi kun mummolari, yechimlari
Biologiya o'qitish metodikasi fani talabalar pedagogik bilimlarga ega bo'ladi. Xususan maktablardagi o'quvchilarning zamonaviy bilimlar olishi uchun kerakli bilimlar berish va tajribali bilim vositalarga ega bo'lishini rag'batlantirish kerak bo'ladi. Bu boradagi bilimlarni berishda ushbu fanning kelajakdagi zaruriyati yanada oshadi. Shu o'rinda pedagogik bilimlar berishning zamonaviy xususiyatlarini berish talab etilganligiga qadar berish talab etilgan bo'ladi, bu masalalar shu tartibda yechimini topadi. Shu mazmunda MT da nazarda tutilgan mavzular haqida talabalar ish olib borishadi. Barcha keltirilgan mavzularni har biri to'g'risida talabalar qay tarzda o'zlashtirish, bilim ko'nikmasiga ega bo'lish mexanizmi fanning sillabusida ochib beriladi.	
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • yangi pedagogik texnologiyalarning asosiy negizi, biologiyani o'qitish usullari va shakllarini o'zlashtirish va o'z bilimni biologik materialning qayta ishlash jarayonida qo'llashini, dars, ekskursiyalarni, darsdan tashqari, sinfdan tashqari ishlarni o'tkazish metodikasini <i>tasavvur va bilinga ega bo'lishi</i>; • - talabalar biologiyaga oid boy materiallardan kerakligini tanlashi, fanni o'zlashtirish jarayonida talabalar yangi pedagogik texnologiyalar, biologiyani o'qitish shakllari va usullari bilan tanishib, olingan bilimlarini biologiyani o'qitishda metodik nuqtayi nazardan qo'llash

	yo'llari bilish va foydalanish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; fanni o'zlashtirish jarayonidagi olingan bilimlarni pedagogik amaliyot davrida yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash yo'llari bilan tanishgan holda darslarni maktab dasturi bo'yicha olib boriladigan biologiya darslarida qo'llash, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarni uyushtirish ekskursiyalarni to'g'ri tashkil etish, sinfdan tashqari ishlarni yo'lga kuyish, o'zlashtirish faolligini oshirish yo'llari bilan tanish va o'quv jarayonida materiallarning xilma-xilligini, o'quv va texnik vositalar yordamida fanni yoritish yo'llari bilan tanishib olish kerak va bu ishlarni uyushtirish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak.</i>
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: - ma'ruzalar; - interfaol keys-stadilar; - aqliy hujum; - blits-so'rov; - muammoli ta'lim; - munozara; - Venn diagrammasi.
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	Asosiy adabiyotlar: - O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risidagi qonuni. 2020 y. - O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini takomillashtirish va rivojlantirish bo'yicha qonunlari, qarorlari va farmoyishlari. - Fofurov A.T., Tohipova J.O., Fayzullaev S.C., Azimov I.T., Axmadaliyeva B. Biologiyani o'qitishning umumiy metodikasi. T.2005, 151 b. - Keldiyorov X.O., Nomozova Z.B. Biologiya o'qitish uslubiyati. Toshkent: Lesson Press nashriyoti, 2019. 152 bet. - Pedagogika. Pod redaktsiei akademika S.A.Smirnova. M., 2002. - Shefer I.F., Matchanov B.E. Obshaya metodika prepodavaniya biologii. T., 2005. - Yo'ldoshev J.F., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari (qo'llanma). -T.: O'qituvchi nashriyoti. 2004. 104. - Xoshimova M.X. Ta'lim texnologiyalari va pedagogik mahorat

	модули. Т.: Молия напури. 2015. 109б. 9. Tolipova J.O. Biologiyani o'qitishda pedagogik texnologiyalar. T.: Cho'pon, 2011. -160 b. 10. Bassett G. Innovation in Primari Education. – Lnd: 1992. Vol. 171. Qo'shimcha adabiyotlar: 11. Толипова Ж., Гафуров А.Т. Биология ўқитиш методикаси. Методик қўлланма. Тошкент, 2004. 12. Пономарева И. в.а бошқ. Биология ўқитишнинг умумий методикаси. Москва, 2003. 13. Толипова Ж.О., Гафуров А.Т. Биология таълими технологиялари. Тошкент, 2002. 14. Биология ўқитиш услубиёти. Ўқув –услубий мажмуа. Тошкент, 2011 Axborot manbalari (saytlar): www.ziyouet.uz; www.pedagog.uz; www.lex.uz
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv-uslubiy kengashining 2024 yil _____dagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: B.S. Islamov – SamDU, "Botanika" kafedrasi dotsenti, biologiya fanlari nomzodi
9.	Taqrizchilar: Z.B. Nomozova – SamDU, "Botanika" kafedrasi dotsenti, biologiya fanlari nomzodi (tel.: 91 543 27 41). Sh.Sh.Shernazarov– SamDVMCHBU, "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrasi dotsenti, PhD, (tashqi) (tel.: 99 595 56 42).

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida
Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais-X.H.Jalov

Kafedra mudirini:

X.H. Jalov

Biokimyo instituti direktori:

S.X. O'roqov

Sharof Rashidov nomidagi SamDU o'quv ishlari bo'yicha 1-prorektor:

A.S. Soleyev

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Botanika kafedrasida o'qitiladigan "Biologiya o'qitish metodikasi" fanidan tuzilgan fan dasturiga
TAQRIZ

Universitetning Biokimyo instituti biologiya (turlari bo'yicha) yo'nalishida ta'lim olayotgan talabalarga "Biologiya o'qitish metodikasi" fani ham mavjud. Biologiya o'qitish metodikasi biologiya fan asoslari bilan bog'liq bo'lgan o'quv, jarayonlari, printsiplari va qonuniyatlar to'g'risidagi fanidir. Mazkur printsipl va qonuniyatlarni bilish o'quvchiga maktab biologiya kursi bilan bog'liq o'quv-tarbiyaviy jarayonlarni zamon talablariga mos holda tashkil etish va boshqarish imkonini beradi. Bu fanda hozirgi vaqtda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida biologiya fanini o'qitish va hayvonlar morfologiyasi, anatomiyasi va sistemafikasi, hujayra tuzilishi, taraqqiyot sikllari, o'simliklarni amaliy ahamiyati kabi masalalarni qamraydi.

Biologiya o'qitish metodikasi biologiya o'quv fanlarining mazmunini, uning o'qitish shakllari, metodlari, vositalarini o'zaro bog'liq holda joriy etishning maqsad qilib qo'yadi. Biologiya o'qitish metodikasining asosiy vazifasi, o'quvchilarga biologik o'quv fanlar bo'yicha chuqur atroflicha bilim berish, ularning har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida kamol topishiga ko'mak beruvchi o'quv fanlar mazmunini, o'qitish shakllari, vositalari va metodlarini ishlab chiqishdan iborat.

Hozirgi vaqtda universitetlarga amaliyot darslari uchun zamonaviy asbob-uskunalar keltirilmoqda, bu jihozlardan foydalanish muhim ahamiyatiga ega bo'lib, ushbu fan dasturida yangi keltirilgan har bir asbob-uskunalaridan foydalanish va darslarni har xil metodlar asosida mavzusi ham ko'rsatilgan. Talabalar uchun bu juda muhimdir. Chunki talabalar mustaqil ravishda amaliyotda ishlash uchun ma'lum darajada bilimga ega bo'lishi va laboratoriya jihozlaridan foydalanish qobiliyatiga ega bo'lishi lozim.

Ushbu fan dasturida har bir bo'linga doir ma'ruza va amaliyot mavzulari DTS talablariga mos holda kiritilgan. Bundan tashqari talabalar bilimni mustahkamlash va mustaqil ishlarni bajarishlari uchun har bir mavzu bo'yicha foydalanishi mumkin bo'lgan adabiyotlar ro'yxati ham berilgan bo'lib, talablarning mustaqil ravishda fanni o'zlashtirishiga yordam beradi.

Samarqand davlat universiteti
Botanika kafedrasida dotsenti b.f.n.:

Z.B. Nomozova

Z.B. Nomozova

SamDVMCHBU Biologiya,
ekologiya va dorivor o'simliklar
kafedrasida dotsenti (PhD):

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Botanika kafedrasida o'qitiladigan "Biologiya o'qitish metodikasi" fanidan tuzilgan fan dasturiga
TAQRIZ

Biologiya o'qitish metodikasi o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talabalar yangi pedagogik texnologiyalarning asosiy negizi, biologiyani o'qitish usullari va shakllarini o'zlashtirish va o'z bilimni biologik materialning qayta ishlash jarayonida qo'llashini, dars, ekskursiyalarni, darsdan tashqari, sinfdan tashqari ishlarni o'kazish metodikasini, talabalar biologiyaga oid boy materiallardan kerakligini tanlashi, fanni o'zlashtirish jarayonida talabalar yangi pedtexnologiyalar, biologiyani o'qitish shakllari va usullari bilan tanishib, olingan bilimlarni biologiyani o'qitishda metodik nuqtaiy nazardan qo'llash yo'llari to'g'risida tushuncha beradi.

Biologiya o'qitish metodikasi maktab predmeti xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan o'qitish va tarbiya jarayoni tizimi hisoblanadi. U bo'lajak talabalarga biologiya bo'yicha tarbiyalovchi ta'lim jarayonini boshqarish imkoniyatini beradi. Biologiya o'qitish metodikasi maktabda hamma biologik kurslarni o'qitishning g'oyaviy yo'nalganligini, o'qitish mazmuni bilan metodlarni birligini, o'qitish ishlarining shakllari o'rtasidagi o'zaro bog'lanishlarni, kurslar o'rtasidagi izchilligini, biologiya o'qitish tizimini belgilovchi barcha tarbiyalovchi ta'lim elementlarining yaxlitligini va rivojlanishini ko'rib chiqadi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida har tomondan o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi vaqtda universitetlarga amaliyot darslari uchun zamonaviy asbob-uskunalar keltirilmoqda, bu jihozlardan foydalanish muhim ahamiyatiga ega bo'lib, ushbu fan dasturida yangi keltirilgan har bir asbob-uskunalaridan foydalanish va darslarni har xil metodlar asosida mavzusi ham ko'rsatilgan. Talabalar uchun bu juda muhimdir. Chunki talabalar mustaqil ravishda amaliyotda ishlash uchun ma'lum darajada bilimga ega bo'lishi va laboratoriya jihozlaridan tula foydalanish qobiliyatiga ega bo'lishi lozim.

Ushbu fan dasturida har bir bo'linga doir ma'ruza va amaliyot mavzulari DTS talablariga mos holda kiritilgan. Bundan tashqari, talabalar bilimni mustahkamlashi va mustaqil ishlarni bajarishlari uchun har bir mavzu bo'yicha foydalanilishi mumkin bo'lgan adabiyotlar ro'yxati ham berilgan bo'lib, talabalarning mustaqil ravishda fanni o'zlashtirishiga yordam beradi.

